

פרשת שמיני התשפ"ב

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. ויקרא פרק ט, א-כד

(א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ב) ויאמר אל-אהרן קח-לך עגל בן-בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב לפני ה': (ג) ואל-בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר-עזים לחטאת ועגל וכבש בני-שנה תמימם לעלה: (ד) ושור ואיל לשלמים לזבח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם: ... (ו) ויאמר משה זה הדבר אשר-צוה ה' פעשו ויבא אליכם כבוד ה': (ז) ויאמר משה אל-אהרן קרב אל-המזבח ועשה את-חטאתך ואת-עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את-קרבת העם וכפר בעדם כאשר צוה ה': (ח) ויקרב אהרן אל-המזבח וישתט את-עגל החטאת אשר-לו: (ט) ויקרבו בני אהרן את-הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על-קרנות המזבח ואת-הדם יצק אל-יסוד המזבח: (י) ואת-הסלב ואת-הקליית ואת-היתרת מן-הכבד מן-החטאת הקטיר המזבח כאשר צוה ה' את-משה: ... (טז) ויקרב את-העלה ויעשה כמשפט: ... (כב) וישא אהרן ידיו אל-העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים: (כג) ויבא משה ואהרן אל-אהל מועד ויצאו ויברכו את-העם ויבא כבוד-ה' אל-פל-העם: (כד) ותצא אש מלפני ה' ותאכל על-המזבח את-העלה ואת-החלבים ויבא פל-העם ויזו ויפלו על-פניהם:

2. רש"י ויקרא פרשת שמיני פרק ט

(א) ויהי ביום השמיני - למלואים; הוא ראש חודש ניסן שהוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם: (פרק ז): ולזקני ישראל - השמיים שעל פי הדבור אהרן נכנס ומשמש בכהנה גדולה ולא יאמרו מאליו נכנס (תנחומא):
(ב) קח-לך עגל - להודיע שפפר לו הקב"ה על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה:
(ד) כי היום ה' נראה אליכם - להשרות שכינתו במעשה ידיכם לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה:

(ז) קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש ויבא לגשת, אמר לו משה, למה אתה בוש? לכה נבחרת:
(כג) ויבא משה ואהרן וגו' - למה נכנסו? מצאתי בפרשת מלואים, בברייתא הנוספת על תורת פהנים שלנו, למה נכנס משה עם אהרן? ללמדו על מעשה הקטרת, ... דבר אחר פיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואומר, יודע אני שפעם הקב"ה עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, אמר לו למשה, משה אחי, כד עשית לי שנקנסתי ונתבשתי? מיד נכנס משה עמו ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל: ויצאו ויברכו את העם - אמרו ויהי נעם ה' אליהם עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם; לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נקלמים ואומרים למשה, משה רבנו, כל הטרח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, לכה אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' פעשו ויבא אליכם כבוד ה' אהרן אחי כדאי וקשוב ממני, שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו:

3. ספר שמות פרק יב

(א) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר: (ב) החדש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה:

4. דברים רבה (וילנא) (פרשת ואתחנן) פרשה ב סימן יד

דבר אחר, אשר לו אלהים קרבים אליו, אמר רבי יוחנן כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא לומר אימתי ראש השנה ואימתי יום הכפורים, הקדוש ברוך הוא אומר להם, לי מה אתם שואלים, אני ואתם גלף אצל בית דין של מטה, מנין דכתיב אשר לו אלהים קרבים אליו, אשר לו אמה קרובה אין כתיב פאן, אלא אשר לו אלהים קרבים אליו, הוא וכל פמליא שלו. אמר רבי יוחנן

אמר הקדוש ברוך הוא עד שלא נעשית אמה שלי (ויקרא כג, ב): מועדי ה', מפאן ואילך (ויקרא כג, ב): אשר תקראו אתם.

5. ספרא שמיני - מכילתא דמילואים אות ג

"ויאמר אל אהרן: קח לך עגל בן בקר לחטאת, ואיל לעלה תמימם, והקרב לפני יי." – מלמד שאמר לו משה לאהרן: "אהרן אחי! אף על פי שנתרצה המקום לכפר על עונותיה, צריף אתה לתן לתוף פיו שלשטן, לשלח דורון לפניך עד שלא תכנס למקדש, שמא ישטנה בביאתך למקדש, שמא תאמר אינו צריף פפרה אלא אני, והלא אף ישראל צריכין פפרה, שנאמר: (ויקרא ט:ג) "ואל בני ישראל תדבר לאמר: קחו שעיר עזים לחטאת, ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה." וכי מה ראו ישראל להביא יתר מאהרן? אלא אמר להן: יש בידכם בתחלה, יש בידכם בסוף, יש בידכם בתחלה "וישחטו שעיר עזים, ויטבלו את הכתנת בדם." (בראשית ל"ז:א) ויש בידכם בסוף "עשו להם עגל מסכה" (שמות ל"ב:ח), יבא שעיר וכפר על מעשה שעיר, יבא עגל וכפר על מעשה עגל.

6. תרגום המיוחס ליונתן - תורה ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק ב

(ב) ויאמר לאהרן סב לך עיגל בר תורי לחטאתא מטול דלא ישתעי עלך שטנא לישן תליתאי על עיסק עיגלא דעבדת בחורב וכרם דכר לעלתא תיסב מן בגלל די ידפר לך זכותא דיצחק דכפתיה אבוי כדיכרא בטנור פולחנא תריהון יהון שלמין וקריב קדם יי:

כתר יונתן ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק ב

(ב) ויאמר לאהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת בשביל שלא [ידבר יספר] עליך השטן לשון שלישיית [לשון הרע] על ענין העגל שעשית בחורב וגם איל לעולה תקח מן בגלל אשר יזכר לך זכות של יצחק שעקדו אביו כאיל בהר העבודה שניהם יהיו שלמים והקרב לפני יי:

7. תרגום המיוחס ליונתן - תורה ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק ג

(ג) ועם בני ישראל תמליך למימר סבו בך אתון צפיר בר עיזי מטול דסטנא מימתיל ביה מטול דלא ישתעי עליכון לישן תליתאי על עיסק צפיר בר עיזי דנכיסו שבטוי דייעקב ורמיו תמיה ועיבד תמיה לחטאתא ועיגלא מטול דאשתעבדתון לעיגלא ואימר בר שתיה מטול דיכפר לכו זכותא דיצחק דכפתיה אבוי הי כאמרא תריהון שלמין לעלתא:

כתר יונתן ויקרא פרשת שמיני פרק ט פסוק ג

(ג) ועם בני ישראל תדבר לאמור קחו אתם שעיר בן עזים בשביל ששטן נמשל בו בשביל שלא יספר עליכם לשון שלשית [לשון הרע] על ענין שעיר בן עזים, ששטן שבטוי של יעקב, ורימו אותו, ועשה אותו לחטאת, ועגל בשביל שהשתעבדתם לעגל, וכבש בן שנתו בשביל שיזכור לכם זכותו של יצחק שעקדו אביו כמו כבש, שניהם שלמים לעולה:

8. ויקרא פרק י

(א) ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחמתו ויתנו בהן אש ויעימו עליה קטרת ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אתם: (ב) ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה': (ג) ויאמר משה אל אהרן הוא אשר צוה ה' לאמר בקרבי אקדש ועלפני כלהעם אכבד וידם אהרן: ... (ו) ויאמר משה אל אהרן ולא לעזר ולא יתמרו בניו ראשיכם אל תפגעו ובגדיכם לא תפרימו ולא תמיתו ועל כלהעדה יקצף ואחיקם כל בית ישראל יכפו את השרפה אשר שרף ה': ... (ח) וידבר ה' אל אהרן לאמר: (ט) יין ושכר אל תשתו אתה ובניך אמה בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדתיתכם: (י) ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור: (יא) ולהורת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה:

9. שמות פרק כד: א - יא

ואל משה אמר עלה אליה אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחיתם מרחק: ... (ט) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל: (י) ויראו את אלהי ישראל ותסת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר: (יא) ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: ס

10. רש"י ויקרא פרק י פסוק ג

הוא אשר דבר וגו' היכן דבר? ונעזתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: (שמות כט מג) אל תקרי בכבדי אלא במקבדי; אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במידעו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך:

11. ספרא שמיני - מכילתא דמילואים

...פינן שראו בני אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכנינה לישראל אמר לו נדב לאביהוא וכי יש לה אדם שמבשל תבשיל בלא אש מיד נטלו אש זרה ונכנסו לבית קדשי הקדשים שנאמר ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחמתו ויתנו בהם אש אמר להם הקדוש ברוך הוא אני אכבד אתכם יותר ממה שכבדתם אותי אתם הכנסתם לפני אש טמאה אני אשרף אתכם באש טהורה:

12. שמות (פרשת תצוה) פרק כט פסוק לה - מו

(לה) ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אתה שבעת ימים תמלא ידם: (לו) ופר חטאת מעשה ליום עליהם וחתאת על-המזבח בכפרך עליו ומשחת אתו לקדשו: (לז) שבעת ימים תכפר על-המזבח וקדשת אתו והיה המזבח קדש קדשים פליהנגע במזבח יקדש: (לח) וזה אשר מעשה על-המזבח ככשים בני-שנה שנים ליום תמיד: (לט) את-הכבש האחד מעשה בכפר השני מעשה בין הערבים: (מ) ועשרו סלת כליל בשמן פתית רבע ההין ונסף רביעת ההין גין לכבש האחד: (מא) ואת הכבש השני מעשה בין הערבים כמנחת הכפר וכנסכה מעשה-לה לריח ניחח אשה לה: (מב) עלת תמיד לדתיתכם פתח אהל-מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליה שם: (מג) ונעזתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי: (מד) וקדשתי את-אהל מועד ואת-המזבח ואת-אהרן ואת-בניו אקדש לכהן לי: (מה) ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים: (מו) וידעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני ה' אלהיהם: פ

13. שמות (פרשת תצוה) פרק ל פסוק ט - י

(ט) לא-מעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסף לא תסכו עליו: (י) וכפר אהרן על-קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הפפרים אחת בשנה וכפר עליו לדתיתכם קדש-קדשים הוא לה: פ

14. ויקרא (פרשת אחרי מות) פרק טז פסוק א - יג

(א) וידבר ה' אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני-ה' וימתו: (ב) ויאמר ה' אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הפפרת אשר על-הארץ ולא ימות כי בענו ארצה על-הפפרת: (ג) בנאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: ... (ה) ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: (ו) והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: (ז) ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד: (ח) ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל לה' וגורל אחד לעזאזל: (ט) והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' לשלח אתו לעזאזל המדברה: (יא) והקריב את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: (יב) ולקח מלא-המחמה גחלי-אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: (יג) ונתן את-הקטרת על-האש לפני ה' וכסהו ענן הקטרת את-הפפרת אשר על-העדות ולא ימות:

15. ספר במדבר פרק ג

(ד) וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקרבתם אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהו אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם:

16. רש"י ויקרא (פרשת שמיני) פרק י פסוק יב

הנותרים - מן המיתה, מלמד שאף עליהן נקנסה מיתה על עון העגל, הוא שנאמר (דברים ט'), ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו, ואין השמדה אלא כלוי בנים, שנאמר (עמוס ב'), ואשמיד פריו ממעל, ותפלתו של משה בטלה מחצה, שנאמר (דברים ט'), ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא:

17. דברים (פרשת עקב) פרק ט פסוק יב - כא

(יב) ויאמר ה' אלי קום גד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן-הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה: (יג) ויאמר ה' אלי לאמר ראיתי את-העם הזה והנה עסקשה-ערוף הוא: (יד) הרף ממני ואשמידם ואמחה את-שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי-עצום ורב ממנו: (טו) ואפן וארד מן-ההר וההר בער באש ושני לוחות הברית על שתי ידי: (טז) וארא והנה חטאתם לה' אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן-הדרך אשר-צוה ה' אתכם: (יז) ואתפלש בשני הלוחות ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם: (יח) ואתנפל לפני ה' פראשנה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל-חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני ה' להכעיסו: (יט) כי יגרתני מפני האף והסמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם וישמע ה' אלי גם בפעם ההוא: (כ) ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם-בעד אהרן בעת ההוא: (כא) ואת-חטאתכם אשר-עשיתם את-העגל לקחתי ואשןף אתו באש ואפת אתו טחון היטב עד אשר-דק לעפר ואשלה את- עפרו אל-הנחל הירד מן-ההר:

18. רש"י דברים (פרשת עקב) פרק ט פסוק כ

ובאהרן התאנף ה' - לפי ששמע לכם: להשמידו - זה כלוי בנים, וכן הוא אומר (עמוס ב') ואשמיד פרו ממעל: ואתפלל גם-בעד אהרן - והועילה תפילתי לכפר מחצה, ומתו שנים ונשארו השנים:

19. רמב"ן ויקרא (פרשת אחרי מות) פרק טז פסוק ח

...ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו), לפיכך היו נותנין לו לסמאל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם, שנאמר גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, גורלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגורלו של עזאזל שיער החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר ונשא השעיר עליו. ראה סמאל [נ"א: השטן] שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפניו רבונו של עולם, יש לה עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים. מה מלאכי השרת אין להם קפיצין, כך הם ישראל עומדים על רגליהם ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתיה, כך ישראל אין להם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין להם אכילה ושתיה, כך ישראל מקל חטא ביום הכפורים. מה מלאכי השרת שלום מתנה ביניהם, כך הם ישראל שלום מתנה ביניהם ביום הכפורים. והקדוש ברוך הוא שומע עתירתן של ישראל מן הקטגור שלהם, ומכפר על המזבח ועל הפהגים ועל כל עם הקהל למגדול ועד קטן, שנאמר [ויקרא טז, לג] וכפר את מקדש הקדש וגו', ע"כ אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו: וזה סוד הענין, כי היו עובדים לאלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות והם להם לריח ניחוח כענין שנאמר (יחזקאל טז יח) ושמי וקטרתי נתת לפניהם, ולחמי אשר נתתי לך סולת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניהם לריח ניחוח ויהי נאם ה' אלהים. ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסורת:

20. פרקי דרבי אליעזר פרק מו

שיום הכפורים מכפר על הקלות ועל החמורות, שנאמר [שם טז, ל] כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' מכל חטאתיכם, מחטאתיכם אין פתיב, ⁽¹⁾ אלא מכל חטאתיכם: ⁽²⁾ יום שנתנה תורה אמר סמאל [נ"א: שטן] לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, על כל האומות נתת לי רשות, ועל ישראל אין אתה נותן לי רשות. אמר לו הרי יש לה רשות עליהן ביום הכפורים אם יש להם חטא, ואם לאו אין לה עליהן רשות, לפיכך ⁽³⁾ נותנים לו שחד ביום הכפורים, שלא לבטל קרבן של ישראל, שנאמר [שם ח] גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, ⁽⁴⁾ גורלו של הקדוש ברוך הוא קרבן עולה, וגורלו של עזאזל שיער חטאת. וכל עונותיהם של ישראל הנה עליו, שנאמר [שם כב] ונשא השעיר עליו את כל עונותם. ראה סמאל [נ"א: השטן] שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפניו רבונו של עולם, יש לה עם אחד בארץ כמלאכי השרת בשמים...